

Demokratiet har penge i banken

Man kunne godt ønske sig en øget demokratisering af det finansielle system, men det behøver ikke kun ske gennem en demokratisering af ejerskabet. Sund konkurrence fra banker med andre ejerformer er godt.

Kronik

THOMAS POULSEN
lektor, Copenhagen Business School

Der er bevægelse i de tektoniske plader under den danske banksektor. I mere end et årti har der fundet en konsolidering sted, der har betydet, at der nu er mindre end halvdelen af det antal banker, der var før finanskrisen. De tilbageværende er for de flestes vedkommende blevet desto større, og dermed kommer deres forretningsmodel og handlinger til at have betydning for desto flere mennesker.

Der er en risiko for, at der med konsolidering følger ensartethed. Men bankkunder er næsten lige så forskellige, som mennesker er det, og derfor bør banker også være forskellige. De såkaldte universalbanker eller finansielle supermarkeder, der tilbyder alt til alle, har haft succes, og det er også dem, der har ledt an i konsolideringen. Men kan en virksomhed tage ansvar for alt? Kan den have som formål at ville alt?

I og omkring banksektoren tales der meget om ansvarlighed. I min del af universitetssektoren tales der meget om virksomheders formål. Det er to aktuelle debatter, der mødes i en del af den danske banksektor - nemlig i de demokratiske ejede banker; det vil sige andelskasserne, sparekasserne og de foreningsejede banker. Der, hvor

kunderne er medejere eller medlemmer. Der, hvor banken er tættere på folket og længere fra finanskapitalismen.

Der er ingen naturlove for banker med demokratisk ejerskab, men det er nærliggende at tro, at de er mere ansvarlige i forhold til samfundets interesser, dersom deres ejere eller medlemmer repræsenterer et bredere udsnit af samfundet end ejerne af andre banker, og at de følgelig har bredere formål end at maksimere det finansielle afkast. Vores forskning, der er delvist finansieret af en forening, der ejer en bank, viser da også, at det faktisk er tilfældet.

Hen over små 300 sider i "Selskabsledelse i foreningsejede finansielle selskaber", som er et offentligt tilgængeligt dokument, bruger vi litteraturstudier, casestudier, juridiske analyser og økonomiske analyser på helt nye data fra 17 europæiske lande over en 13-årig periode til at undersøge dette fænomen. Herunder ikke mindst hvordan disse banker klarer sig i den frie konkurrence med banker med andre ejerformer. Eller med andre ord: Er der et demokratisk overskud? I dobbeltbetydningen mere demokrati samtidig med økonomisk overskud.

I den videnskabelige litteratur finder man en sondring mellem relationel og transaktionsbaseret bankdrift. Den relationelle model benytter sig af holisme og er på den måde bygget op omkring helhedsvurderinger baseret på

langvarigt kendskab, mens der er armslængde i den transaktionsbaserede. I den første model kan man sige, at rationalet er afhængigt af konteksten og indlejret i relationen, mens det er uafhængigt i den anden.

Banker med demokratisk ejerskab er mere relationelle og mindre transaktionsbaserede. Dobbeltrollen som kunde og medejer eller medlem gør i sig selv forholdet mellem banken og mennesket mere relationelt. Dertil kommer, at der med dobbeltrollen også følger en gensidighed kunderne og medejerne eller medlemmerne imellem. Og med den erkendelse følger en særlig etisk fordring: at hjælpe til at tage vare på hinanden.

Det gælder i en snæver bankøkonomisk forstand, men det demokratiske fællesskab beslutter sig i mange tilfælde for at udbrede dette til andre og større forhold. For mange observatører er den ultimative test af et sådant ejerskab, om det kan ses på virksomhedens (økonomiske) bundlinje. I den situation er spørgsmålet: Bliver der givet penge til personer eller projekter, der ikke skulle have haft, eller bliver der ikke givet til nogen, der skulle have haft?

Relationelle banker er mere udsatte for det første, mens transaktionsbaserede banker er mere udsatte for det sidste. Risikoen for tab er mindst i sidstnævnte, men der er også noget, der går tabt. Eller med Albert Einsteins ord: »Ikke

alt, der kan tælles, tæller, og ikke alt, der tæller, kan tælles.« Hvad bundlinjen angår finder vi, at demokratisk ejede banker gør det lige så godt som andre banker, når vi korrigerer for, at andre banker overordnet set er mere risikable.

Hvad passer så bedst på vores samfund og de udfordringer, vores samfund står over for?

Den økonomiske bundlinje behøver dog ikke være

”

Hvis vi gerne vil have en ansvarlig banksektor, der har til formål at bidrage til samfundet på forskellig vis, er det godt, at vi har demokratisk ejede banker i Danmark.

konkurrencedygtig, så længe produkterne er det, og så længe bankens levedygtighed ikke forringes. Hvis det ene sker på bekostning af det andet, svarer det til at flytte penge fra en lomme til en anden. I andre banker vil det svare til at flytte penge fra en lomme til en anden persons lomme. Fraværet af sådanne interessekonflikter giver plads til andre hensyn end de snævre økonomiske.

Hvis vi gerne vil have en ansvarlig banksektor, der har til formål at bidrage til samfundet på forskellig vis, er det godt, at vi har

demokratiske ejede banker i Danmark. Det kan godt betale sig. Vores forskning har vist, at de ikke bare er konkurrencedygtige på den økonomiske bundlinje, de er også mere modstandskraftige. Det ser vi ved, at de har længere forventet levetid. Vores forskning har desuden vist, at de bidrager til øget finansiell stabilitet i samfundet.

Der er med andre ord ikke tale om en række idealistiske foretagender, der for en stund dyrker en række ikkeøkonomiske interesser på medejerne eller medlemmernes bekostning om end samtidig med deres accept, inden de bukker under for de økonomiske markeds kræfter. Men der er en række begrænsninger, der skal overkommes for til fulde at indløse værdien. De to væsentligste er nok kapitalknaphed og demokratisk deltagelse.

Åbner man for ekstern egenkapital, fordi der er (oplevet) kapitalknaphed, risikerer man at sætte nogle af de mekanismer, der er beskrevet ovenfor, ud af funktion. Det var det, medlemmerne i Forenet Kredit reagerede på, da der var overvejelser om en børsnotering af Nykredit. Og demokratiet fungerede; medlemmerne i ejerforeningen fik bragt de overvejelser til ophør. Til dels fordi knapheden ikke var så stor endda, men så godt går det ikke altid alle, og derfor kan den blive en reel begrænsning.

Det eksempel viser både styrken og svagheden ved denne ejerform. Den er helt afhængig af den demokratiske deltagelse, der efter alt at dømme stadig efterlader sig meget at ønske.

Lad derfor også denne kronik være en opfordring til alle andelshavere, garanter og medlemmer i demokratisk ejede banker (og forsikrings- og pensionselskaber for den sags skyld) til at deltage i valgene rundt omkring i landet og til undervejs at være i dialog med de folkevalgte.

Demokratiet er en værdi i sig selv. Det er nok den vigtigste måde, hvorpå man kan have et tæt bånd mellem folket og det finansielle system. Medejere og medlemmer har en forpligtigelse til aktivt at være med til at sætte retningen for demokratisk ejede banker. Ellers kommer det ud på et.

Ofte de øverste ledelsesslag i disse banker har en forpligtigelse til aktivt at vise, at de tager demokratiet alvorligt.

Alt i alt kan vi sige, at der er et demokratisk overskud. Demokratisk ejede banker og finansielle institutioner i øvrigt vil være en vigtig del af vores økonomiske fremtid, tror jeg. Skal vi så ønske, at hele sektoren bliver sådan?

Man kunne måske ønske sig en øget demokratisering af det finansielle system, men det behøver ikke kun ske gennem en demokratisering af ejerskabet. Sund konkurrence fra banker med andre ejerformer er godt.

